

Sabima kartleggingsnotat 45, 2024

Kartlegging av moser i Kristiansand kommune; Liane i Søgne 14.10.24 og rundt Tveit kirke 15.10.24

Av Svein Olav B. Drangeid

Figur 1 Kveilmose Notopterium gracile er en staselig bladmose, som ble registrert to steder på Liane. De fuktige skuddene har utspærrede blader, men på de ytterste greinene, som har tørket opp, har bladene kveilet seg rundt stilken. Denne mosen har vestlig utbredelse, og øst for Lista er det fra før kun noen få funn fra rundt 1890 og to nyere fra midtre og siste halvdel av 1900-tallet. Foto: Svein Olav B. Drangeid

Deltagere: Svein Olav B. Drangeid, Asbjørn Lie, Olve Johannesen og Svein Almedal. Stian Bue Pettersen deltok 14.10.24, men var ikke med 15.10.

Mandag 14.10.2024 Liane i gamle Søgne kommune

Vi fem deltakere møtte på avtalt møtested kl.10:00. Olve Johannesen som bor i nærheten og kjenner området ledet an mot lokalitetene vi ønsket å kartlegge. Karplantefloraen her tyder på mer baserike område, og derfor ville vi undersøke mosene her. Vi kartla mest i sørvendte bergvegger og lågurtskoger under noen bratte fjell, se kartet.

Figur 2 Kartet viser våres registreringer av moser, faksimile fra artskart 6.11.24

Det ble registrert ca. 70 mosearter, i tillegg noen sopp og lav, karplanter, sommerfugler og fugl.

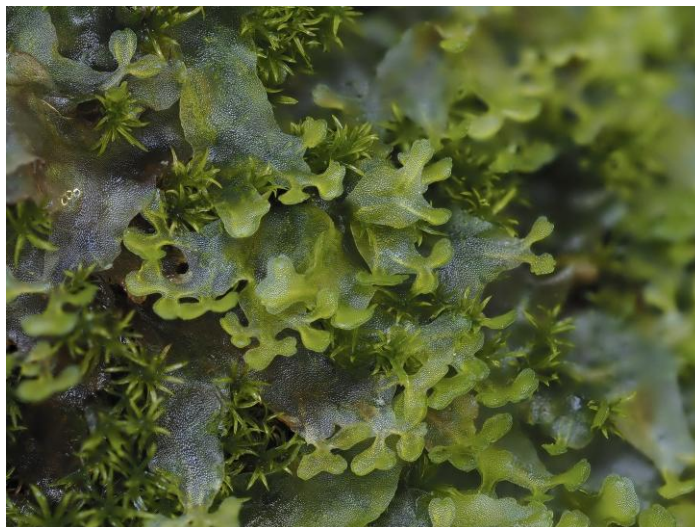
Vi fant ingen rødlistede moser, kanskje én – se under, men flere som er mindre vanlige i Agderfylket. Kveilmose er allerede nevnt. En annen er strøtornemose *Mnium stellare*, figur 3 viser blad sett i mikroskop. Denne tornemosearten kjennes på at den mangler kantlist av smale celler i bladkanten.

Figur 3 strøtornemose *Mnium stellare*. Foto: Svein Olav B. Drangeid

Vi fant også kalkvårmose *Apopellia endiviifolia*, som er det første funnet i Agder.

Fig 4 Kalkvårmose *Apopellia endiviifolia*, skiller seg fra de to andre vårmosene ved at den om høsten anlegger små ekstralober. På bildet er disse ekstralobene lysere grønne. Foto: Olive Johannesen.

I en nordhelling i bærlyngdominert furuskog fant vi en blåmose, som vi tror er smalblåmose *Leucobryum juniperoideum* (EN). Men denne vil vi at en ekspert/validator bekrefter før vi publiserer funnet på Artobservasjoner.no. Bildet under viser bladene til denne arten sammenliknet med bladene til den vanlige blåmose, samlet fra det samme området.

Figur 5 Blader av vårt funn av mulig smalblåmose *Leucobryum juniperoideum* (til venstre) og blåmose *Leucobryum glaucum* (til høyre). Legg merke til forskjellene i lengde av den øvre, smalere, grønnere delen av bladet, sammenliknet med den nedre, breiere, blekere delen. Rutenettet er 1 mm. Foto: Svein Olav B. Drangeid

Mot slutten av dagen dro vi til Røsstad, 4 km unna, der det var muligheter for å finne skjellsand. Men denne lokaliteten var ødelagt pga. utbygging til småbåthavn og parkeringsplass. Det var mest ugrasmoser å finne, men vi registrerte likevel 10 arter. På noen gamle, liggende strømstolper, som var brukt til å skille parkeringsareal fra plen, fant vi den svartelistede ribbesåtemose *Campylopus introflexus* (SE). Denne, som først ble sett i Norge i 1978, har siden spredd seg og blitt ganske vanlig langs kysten.

Vi avsluttet kartleggingen kl. 18:30.

Tirsdag 15.10.2024 Tveit kirke, Østerbekkravinen og Kalkfjellet

Vi fire som deltok denne dagen, møttes kl 10:00 på parkeringsplassen ved Tveit kirke. Vi planla først å kartlegge mosene langs ravinen nord for kirka som Østerbekken hadde gravd i løsmassene. Deretter ønsket vi å sjekke Kalkfjellet ved Ryen. Fra før av var flere epifyttmoser på parktrærne ved kirka registrert på artobs, men ingen moser var kjent fra Østerbekken og kun én art, leirklo *Drepanocladus aduncus*, var angitt fra Kalkfjellet.

Figur 6 Kartet viser registreringene vi gjorde. Faksimile av artskart 6.11.24

Østerbekkravinen var en skuffelse. Løsmassene var kun sand, antakelig er det glasifluviale avsetninger. Vi hadde håpet på noe marin leire som ville gitt mer basisk jordsmonn. I tillegg var det meste av skogen plantet gran. Vi fant bare trivielle skogsmoser, men vi registrerte likevel 27 mosearter her, beste funn hasselmoldmose *Eurhynchium angustirete*. Verd å merke er at minst ett sted så vi at bekken aktivt eroderer bredden slik at feskst substrat blottlegges.

Mens vi gikk i åkerkantene mellom kirka og Østerbekken, så vi også etter mose i åkeren. Vi fant bl. a. rosettgaffelmose *Riccia sorocarpa*. Det var første funn i Agder siden én registrering i 1881 og to i 1912. Denne mosen er ikke sjelden, den fins i mange kornåkre på Østlandet. Grunnen til få funn i Agder er nok at ingen har lett etter den. Som mange andre åkermoser er rosettgaffelmose ettårig, det eneste som overlever vinteren er sporehusene, som sees som store mørkeblå flekker på mosen på figur 7. I løpet av vinteren går thalluset i oppløsning og sporene frigjøres. De spirer neste vår og vokser i løpet av sommeren opp til det gaffeldelte thalluset.

Figur 7 Rosettgaffelmose *Riccia sorocarpa* Foto: Svein Olav B. Drangeid

Kalkfjellet var heller ikke så rikt som håpet. Terrenget bar preg av at det har vært gruvedrift etter kalk her, bl. a. lå en dam i en utgravd grop. Vi registrerte flere kalkindikatorer som storklokkemose, rødfotmose, krusfellmose, dverglommose for å nevne noen. Men ingen rødlistede eller sjeldne! Totalt ble 30 mosearter registrert.

Fra både Kalkfjellet og fra Liane dagen før ble det samlet flere kollektorer av putevrime-komplekset *Tortella tortuosa* sensu lato med tanke på at Moseklubben og Ung botaniker planlegger et kurs om dette komplekset lørdag 1.02.2025 på NMBU, Ås.

Vi avsluttet kartleggingen ved Tveit kirke kl. 17:30.